

ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ОХОРОНИ ТА БЕЗПЕКИ ПРАЦІ НА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Опара Надія Миколаївна

кандидат сільськогосподарських наук, доцент
Полтавський державний аграрний університет, м. Полтава, Україна
ORCID: 0000-0002-0128-8400
nadiia.opara@pdau.edu.ua

Дрожжана Ольга Урешівна

старший викладач
Полтавський державний аграрний університет, м. Полтава, Україна
ORCID: 0000-0001-8214-2624
olga.drozhchana@pdau.edu.ua

Стаття присвячена пошуку науково-обґрунтованих способів організації системи охорони і безпеки праці у підприємствах аграрного профілю. Актуальність дослідження зумовлена потребою у модернізації принципів організації діяльності в системі управління охороною і безпекою праці на сільськогосподарських підприємствах. Основоположним принципом у системі охорони праці в аграрних підприємствах є визнання пріоритету життя, здоров'я та працездатності працівників у контексті їх впливу на результати виробничої діяльності. Виявлено, що одним із напрямів удосконалення системи охорони і безпеки праці є розробка профілактичних дій, які запобігають виникненню небезпечних ситуацій здатних створити загрозу для життя та здоров'я людини. Встановлено, що ключовими індикаторами стану системи охорони і безпеки праці виступають рівень виробничого травматизму, частота професійних захворювань, результати спеціальної оцінки умов праці, а також витрати на реалізацію заходів у сфері охорони і безпеки праці. Проаналізовано види контролю, що використовують для збирання даних у процесі моніторингу системи охорони праці на підприємствах. Початковим етапом побудови ефективної системи управління охороною праці виступає процес планування і розроблення комплексу дій, спрямованих на покращення умов праці та забезпечення її безпечності; також важливим є проведення оцінки потенційних ризиків і визначення необхідних ресурсів для реалізації запланованих заходів як фінансових, так і трудових. Для контролю системи охорони праці та техніки безпеки розроблено чек-лист «Залізна десятка охорони праці та техніки безпеки». Виявлено, що питання збереження здоров'я, формування сприятливого психологічного клімату в трудовому колективі та забезпечення матеріального й соціального добробуту працівників є запорукою стабільного успіху підприємства. Розроблено мінімально ефективну систему для запобігання небезпечних ситуацій. Таким чином, систему управління охороною і безпекою праці необхідно розглядати як цілісну сукупність взаємопов'язаних елементів, ефективність функціонування якої безпосередньо залежить від якості взаємодії між її складовими.

Ключові слова: охорона праці, безпека життєдіяльності, продуктивність праці, здоров'я, психологічний клімат.

DOI <https://doi.org/10.32782/msnau.2025.3.13>

Вступ. Питання організації праці на сучасному етапі розвитку суспільства вимагають перегляду усталених підходів. Прогрес у сфері технологій та зростання наукового потенціалу відкривають можливості для впровадження нових методів у структуризації трудових процесів. Керівництво кожного ефективного агропідприємства надає великого значення науково-обґрунтованим підходам до організації праці, активно застосовуючи сучасні напрацювання та інноваційні методики при підготовці й ухваленні рішень у виробництві (Kurepin, 2022).

Планомірне впровадження наукових підходів у формування виробничої діяльності говорить про застосування принципів наукової організації праці на підприємстві, що сприяє ефективному використанню людських, матеріальних та фінансових ресурсів (Pozharova, 2022; Zhelibo & Sahaidak, 2020). Такий підхід дозволяє досягти зниження трудомісткості операцій, підвищення продуктивності праці і збереження здоров'я працівників.

Використання науково-обґрунтованих методів в організації системи охорони і безпеки праці становить нагальну проблему для сучасних аграрних підприємств. Недоліки в даній сфері спричиняють складнощі на всіх рівнях діяльності господарства. Відсутність структурованого підходу до забезпечення безпеки у виробничому процесі неминуче веде до різноманітних втрат (Hryban & Nehodchenko, 2019). Натомість ефективно налагоджена система охорони праці є запорукою стійкої роботи всього виробництва.

Актуальність дослідження зумовлена потребою у модернізації принципів організації діяльності в системі управління охороною і безпекою праці на сільськогосподарських підприємствах. Необхідно визначити сукупність заходів, спрямованих на приведення виробничих процесів у відповідність до вимог трудового законодавства, з особливим акцентом на збереженні здоров'я працівників. Основним напрямом роботи в цьому контексті має стати розробка профілактичних дій, що запобігають

виникненню небезпечних ситуацій, здатних створити загрозу для життя та здоров'я людини.

Матеріали і методи досліджень. Розв'язання даного завдання потребує глибокого аналізу комплексу проблем, що виникають у процесі організації безпечної праці на сільськогосподарських підприємствах. Дослідження чинників, що спричиняють порушення у системі запобігання та усунення небезпечних ситуацій на виробництві, дозволяє сформулювати стратегію безпечної роботи підприємства, розробити алгоритм побудови ефективної системи охорони праці та визначити превентивні заходи щодо запобігання травматичним випадкам.

Значний внесок у розвиток наукових засад організації охорони і безпеки праці зробили як українські, так і міжнародні дослідники, зокрема Маслова О. В. (Maslova & Honcharova, 2023), Пожарова О. В. (Pozharova, 2022), Левченко О. Г. (Levchenko et al., 2019), Нарайчук О. В. (Nahaichuk, 2019), Vázquez R. I. (Vázquez et al., 2025) та інші. Комплексне вивчення ефективності системи управління охороною і безпекою праці ґрунтується на впровадженні інноваційних підходів до оцінки дієвості заходів, спрямованих на забезпечення безпеки виробничої діяльності, профілактику травматизму та професійних захворювань.

Основоположним принципом у системі охорони праці в аграрних підприємствах є визнання пріоритету життя, здоров'я та працездатності працівників у контексті їхнього впливу на результати виробничої діяльності (Koshel, 2020). Аналізуючи політику окремих господарств, необхідно звернути увагу на поширене явище, коли задекларовані в документах принципи нерідко залишаються лише формальністю і використовуються виключно для складання звітів, не маючи реального втілення на практиці.

Результати. Початковим етапом побудови ефективної системи управління охороною праці виступає процес планування і розроблення комплексу дій, спрямованих на покращення умов праці та забезпечення її безпечності; також важливим є проведення оцінки потенційних ризиків і визначення необхідних ресурсів для реалізації запланованих заходів як фінансових, так і трудових.

Процес планування ґрунтується на аналізі вихідних даних і здійснюється як на рівні підприємства загалом, так і в межах окремих структурних одиниць. Підсумком даного етапу є формування плану дій щодо впровадження системи управління охороною праці.

Оцінити результативність роботи служби охорони і безпеки праці, ефективність реалізації поставлених завдань і злагодженість взаємодії всіх підрозділів дозволяє моніторинг функціонування системи управління охороною праці (Kuris, 2018). Під час даного процесу здійснюється збір, врахування та аналіз інформаційних показників, що прямо або опосередковано відображають чинники, які впливають на критерії оцінки ефективності.

У даний час ключовими індикаторами стану системи охорони і безпеки праці виступають рівень виробничого травматизму, частота професійних захворювань, результати спеціальної оцінки умов праці, а також витрати на реалізацію заходів у сфері охорони і безпеки праці.

Для збирання даних у процесі моніторингу такої системи на підприємствах використовують наступні види контролю:

1. Поточний контроль за виконанням запланованих заходів з охорони і безпеки праці;
2. Постійний контроль виробничого середовища;
3. Багаторівневий контроль умов праці на робочому місці;
4. Реагувальний контроль умов праці на робочому місці;
5. Внутрішній аудит системи управління охороною праці та техніки безпеки.

Поточний контроль є невід'ємною складовою функціонування системи безпеки на агропромисловому підприємстві. Відповідальність за дотримання норм законодавства та регламентів, що стосуються як індивідуальної, так і колективної безпеки у сфері охорони і безпеки праці та пожежної безпеки, покладається на відповідний підрозділ – відділ охорони праці та техніки безпеки. Уся діяльність даного підрозділу вибудовується відповідно до чітко визначеного плану.

На початку кожного календарного року розробляється ряд планових документів, виконання яких закріплюється за конкретними відповідальними особами, наприклад, головним інженером з технічного контролю, інженером з пожежної безпеки, головним інженером з експлуатації обладнання, інженером з охорони праці. Згодом дані плани, згідно з функціональним призначенням, об'єднують в єдиний зведений документ – річний комплексний план роботи відділу з охорони праці та техніки безпеки (Ho & Tenkate, 2024). Окрім цього, кожен фахівець відділу складає щомісячний план роботи, який узгоджується та затверджується керівником підрозділу охорони праці та техніки безпеки.

Постійний контроль охорони і безпеки праці здійснюється інженерно-технічним персоналом відповідного структурного підрозділу: цеху, відділу або служби. Метою такого виду контролю є впорядкування діяльності з дотримання вимог нормативно-правових актів у сфері промислової та пожежної безпеки, охорони праці й виробничої гігієни всіма учасниками виробничого процесу.

Згідно із запланованими заходами, з метою виявлення порушень і усунення недоліків у підготовці обладнання до експлуатації та допуску персоналу до виконання робіт, здійснюється перевірка робочих місць. У рамках моніторингу постійно проводиться оцінка забезпечення працівників спецодягом, спеціальним взуттям та індивідуальними засобами захисту відповідно до результатів спеціальної оцінки умов праці.

У разі виявлення порушень нарядно-допускнуої системи або невикористання засобів індивідуального захисту складаються протоколи раптових перевірок, службові записки та приписи, адресовані керівнику структурного підрозділу, який допустив порушення. За результатами розгляду застосовуються заходи адміністративно-дисциплінарного впливу до винних осіб: оголошення попереджень, догани або позбавлення премії.

Багаторівневий контроль умов праці на робочому місці включає наступні етапи:

- проведення спеціальної оцінки робочих місць відповідно до умов праці;
- постійний контроль виробничих умов з боку керівників структурних підрозділів;
- безперервний моніторинг з боку фахівців з охорони і безпеки праці;
- контрольні заходи, що здійснюються спеціалістами технічної дирекції шляхом накопичення й аналізу первинної інформації щодо стану умов праці.

Реагувальний контроль проводиться на основі аналізу первинної інформації, зібраної в межах багаторівневого контролю. До цього процесу залучаються фахівці різноманітних лабораторій, а також експерти з екологічної безпеки з використанням спеціалізованих вимірювальних приладів. Метою такого контролю є перевірка відповідності фактичних умов праці результатам спеціальної оцінки.

Внутрішня перевірка системи управління охороною праці та технікою безпеки здійснюється спеціалістами технічної дирекції з метою виявлення та налагодження системної взаємодії між окремими структурними підрозділами підприємства.

Для контролю системи охорони праці та техніки безпеки авторами розроблено чек-лист «Залізна десятка охорони праці та техніки безпеки»:

- паливно-мастильні матеріали, пестициди та добрива належним чином зберігаються і перебувають на обліку;
- рухомі механізми обладнані захисними кожухами;
- робочі зони мають належне освітлення, особливо в ранковий і вечірній час;
- персонал пройшов інструктаж, про що свідчать підписи у відповідних журналах;
- протипожежне обладнання розміщене на визначених місцях, терміни придатності не прострочені;
- ведеться облік змінної роботи із застосуванням контрольних листів;
- доступ до складських приміщень дозволено виключно співробітникам складу;
- перевіряється наявність аптечок;
- усі тварини враховані, зони біозахисту чітко позначені;
- показники рівня шуму, загазованості та запиленості перебувають у допустимих нормах (з використанням сенсорних приладів).

Зазвичай, фахівці з охорони праці та техніки безпеки сумлінно і на високому професійному рівні виконують свої обов'язки. Водночас, через ряд об'єктивних причин не завжди вдається своєчасно попередити або уникнути небезпечних ситуацій (Steel et al., 2025). Саме тому важливо посилити увагу до питань організації та фінансування діяльності цього підрозділу, а також усунути чинники, які заважають його злагодженій роботі.

Обговорення. Більшість проблем має системний характер, тобто вони притаманні не окремим ділянкам, а структурі компанії в цілому. Причиною поширення таких проблем є відсутність або недостатність науково обґрунтованого підходу до організації праці. Ігнорування загальних принципів наукової організації праці таких як

системність, комплексність, гуманізація та економічність, призводить до зниження ефективності охорони і безпеки праці й зростання виробничих ризиків.

Обмежене володіння інструментами управління, аналітики, прогнозування та економічних обчислень ускладнює для фахівців підприємства створення єдиного підходу до ефективної взаємодії між усіма підрозділами організації. Яскравим прикладом цього є відсутність належної координації дій логістичних відділів, що призводить до затримок у процесі оформлення замовлень, а це, у свою чергу, негативно впливає на своєчасність постачання підрозділів засобами індивідуального захисту, спеціальним одягом, взуттям тощо.

Функціонування сільськогосподарських підприємств неможливе без системного бачення побудови внутрішньої комунікації. Планування будь-якого рівня повинне враховувати різні наукові підходи, розглядатися з різних перспектив і ґрунтуватися на найкращих досягненнях у сфері науки та професійного досвіду (Sokolova et al., 2021).

Мінімально ефективна система передбачає наступні дії для запобігання небезпечних ситуацій (Padhil et al., 2024):

- створення візуалізованої карти ризиків із зазначенням потенційних місць, подій і часових рамок, коли і де можуть виникнути небажані ситуації;
- виділення трьох найбільш імовірних і витратних інцидентів (ризиків);
- переконатися, що для кожного ризику існує чіткий алгоритм дій, визначена відповідальна особа та наявні необхідні ресурси;
- проведення первинного обходу за контрольним списком згідно з вищезазначеними пунктами;
- запровадження правила: кожна надзвичайна подія – це можливість для навчання, а не підстава для покарання.

Досягти поставленої мети щодо зменшення кількості нещасних випадків неможливо без урахування людського чинника як однієї з основних причин їх виникнення. При цьому важливо спиратися на сучасні наукові напрацювання в галузі гігієни праці, ергономіки, психофізіології та суміжних дисциплін, що вивчають умови трудової діяльності.

У нинішніх умовах, підприємства часто недооцінюють або зовсім ігнорують необхідність гуманізації праці. Водночас керівники з далекоглядним мисленням здатні побачити стратегічну цінність інвестування в добробут своїх працівників (Sira, 2024).

Питання збереження здоров'я, формування сприятливого психологічного клімату в трудовому колективі, а також забезпечення матеріального й соціального добробуту працівників є запорукою стабільного успіху будь-якої компанії. Керівництво, яке мислить стратегічно, не стане жертвувати емоційним станом та безпекою команди заради короткострокової вигоди (Kilnitska et al., 2020). Таке управління не вдаватиметься до безсистемної оптимізації штатного розпису чи скорочення персоналу, що призводить до надмірного навантаження на тих, хто залишився.

Орієнтоване на науку та розвиток керівництво дбає про формування кадрового резерву, щоб забезпечити безперервність передачі професійних знань і досвіду від найкращих спеціалістів, чим гарантуватиме стабільність та сталий розвиток підприємства в довгостроковій перспективі. На виробництві, де трудовий процес організований на основі наукових підходів, принцип економічності не зводиться лише до механічного скорочення витрат. Це питання розглядається з позиції науково обґрунтованої економіки. Компетентне керівництво ретельно зіставляє витрати з фактичними доходами, оцінює потенціал нинішніх інвестицій, прогнозує майбутній прибуток і враховує всі чинники, що впливають на фінансовий результат. Лише після всебічного аналізу приймається найбільш доцільне рішення, що відповідає як поточним потребам, так і стратегічним цілям компанії.

Науково обґрунтована організація охорони і безпеки праці докорінно змінює функціонування підприємства загалом. Результативність використання наукових методів у трудових процесах є беззаперечною: значно зменшується споживання сировини й матеріалів, знижується зношення технічного обладнання та витрати енергії, що позитивно позначається на зниженні собівартості продукції. Застосування таких підходів позитивно впливає на фізіологічний та психологічний стан працівників: зменшується рівень захворюваності та виробничого травматизму, підвищується працездатність персоналу, знижуються витрати на виробництво (Tabor, 2024).

Упровадження наукових основ організації охорони і безпеки праці також сприяє покращенню соціальних аспектів діяльності підприємства і його функціонуванню як соціального інституту (Bennouna et al., 2025). Завдяки зміцненню трудових взаємин і зростанню матеріального добробуту працівників підвищується авторитет компанії, скорочується плинність кадрів, що, своєю чергою, зменшує витрати на підбір і навчання нових спеціалістів (Ramos-García et al., 2024). Загалом переваги наукового підходу до організації праці забезпечують економічну вигоду: зниження витрат, зростання прибутків і посилення конкурентних позицій підприємства.

Створення дієвої системи управління охороною праці не може обмежуватись лише розробкою регламентуючих документів. Цей процес має бути безперервним і комплексним. Необхідно впроваджувати сучасні наукові підходи до управління виробництвом, активно використовувати як міжнародний, так і вітчизняний досвід у сфері організації та технічного забезпечення трудових процесів (Vitran et al., 2024).

На сільськогосподарське виробництво необхідно залучати компетентних управлінців, які здатні ефективно діяти в умовах сучасної економіки, та водночас зберігати і підтримувати власних кваліфікованих спеціалістів. Професіоналізм і ініціативність працівників мають визнаватися як цінність, а їхні досягнення заохочуватись (Trishch et al., 2024). Лише за умови систематизації всієї діяльності підприємства та її підпорядкування єдиній стратегічній меті, що охоплює всі елементи виробничого процесу, можна говорити про справжню конкурентоспроможність організації.

Висновки. Детально проаналізувавши структурні особливості організації роботи відділу охорони праці та безпеки, можна дійти висновку, що всю систему управління охороною праці варто розглядати як цілісну сукупність взаємопов'язаних елементів. Ефективність функціонування цієї системи безпосередньо залежить від якості взаємодії між її складовими.

Система управління охороною праці охоплює організаційну структуру, процеси планування, розподілу відповідальності, визначення процедур, регулювання діяльності та забезпечення ресурсами. Вона спрямована на розроблення, впровадження та досягнення визначених цілей, а також на регулярну оцінку ефективності реалізованої політики та практичних заходів у сфері охорони і безпеки праці.

Управління охороною і безпекою праці охоплює весь спектр функцій, пов'язаних із підготовкою, ухваленням і реалізацією управлінських рішень щодо впровадження організаційних, технічних, санітарно-гігієнічних, лікувально-профілактичних, медичних та соціальних заходів. Усі ці дії мають на меті забезпечення безпеки праці, збереження працездатності, здоров'я та життя працівників у процесі виконання ними своїх трудових обов'язків.

Бібліографічні посилання:

1. Bennouna, A., Boughaba, A., Djabou, S., & Mouda, M. (2025). Enhancing Workplace Well-being: Unveiling the Dynamics of Leader–Member Exchange and Worker Safety Behavior Through Psychological Safety and Job Satisfaction. *Safety and Health at Work*, 16 (1), 36–45. DOI: 10.1016/j.shaw.2024.11.003.
2. Ho, K., & Tenkate, T. (2024). Safety Data Sheets as a Hazard Communication Tool: An Assessment of Suitability and Readability. *Safety and Health at Work*, 15 (2), 192–199. DOI: 10.1016/j.shaw.2024.01.006.
3. Hryban, V. H., & Nehodchenko, O. V. (2019). *Okhorona pratsi : navch. pos. 2-he vyd.* [Occupational health and safety: a textbook. 2nd ed.]. K.: TsUL. (in Ukrainian).
4. Kilnitska, O., Starunska, L., & Pereuda, S. (2020). Kadrova bezpeka silskohospodarskykh pidpriemstv Ukrainy: otsinka ta napriamy zabezpechennia [Human Resources Security of Ukrainian Agricultural Enterprises: Assessment and Areas of Ensuring]. *Naukovi horizonty. Scientific Horizons*, T. 23, № 11, 70–80. DOI: 10.48077/scihor.23(11).2020.70-80. (in Ukrainian).
5. Koshel, V. I., Saviuk, H. P., & Dzundza, B. S. (2020). *Osnovy okhorony pratsi: navchalno-metodychnyi posibnyk* [Fundamentals of occupational safety and health: a study guide]. Ivano-Frankivsk : NAIR. (in Ukrainian).
6. Kurepin, V. M. (2022). Ocoblyvosti pobudovy system ta mekhanizmiv uppavlinnia kadpovou bezpekoiu na ahrarnykh pidpnyemctvakh [Peculiarities of building systems and mechanisms for managing personnel security in agricultural enterprises]. *Modern Economics*, №32(2022), 54–61. DOI: 10.31521/modecon.V32(2022)-07. (in Ukrainian).

7. Kuris, Yu. V. (2018). Metodolohiia otsinky profesiinoho ryzyku z tochky zoru pozytsii okhorony pratsi v haluzi [Methodology for assessing occupational risk from the perspective of occupational health and safety in the industry]. *Enerhetyka i elektryfikatsiia*, №5, 40–44. (in Ukrainian).
8. Levchenko, O. H., Polukarov, O. I., Zatsarnyi, V. V., Polukarov, Yu. O., & Zemlianska, O. V. (2019). Okhorona pratsi ta tsyvilnyi zakhyst : Pidruchnyk. [Occupational safety and civil defense : Textbook]. Kyiv: KPI im. Ihoria Sikorskoho. (in Ukrainian).
9. Maslova, O. V., & Honcharova, I. P. (2023). Ryzykooorientovni pidkhody v okhoroni pratsi: elektronnyi navchalnyi kurs [Risk-based approaches to occupational safety and health: an e-learning course]. Bila Tserkva, BINPO DZVO «UMO» NAPN UKRAINY. (in Ukrainian).
10. Nahaichuk, O. V. (2019). Osnovy okhorony pratsi ta bezpeky zhyttiediialnosti: navch.-metod. posibnyk [Fundamentals of occupational health and safety: a study guide]. Umanskyi derzh. ped. un-t imeni Pavla Tychyny. Uman : Vizavi. (in Ukrainian).
11. Padhil, A., Purnomo, H., Soewardi, H., & Widodo, I.D. (2024). Opportunities for the Development of Safety and Health Protection Systems in the Small and Medium Enterprise (SMEs) Sector. *International Journal of Safety and Security Engineering*, 14 (2), 623–632. DOI: 10.18280/ijssse.140228.
12. Pozharova, O. V. (2022). Okhorona pratsi : navchalnyi posibnyk. [Occupational safety and health : a study guide]. Odesa. (in Ukrainian).
13. Ramos-García, V.M., López-Leyva, J.A., Balderrama-Carmona, A.P., Ochoa-Vázquez, I., García-Ochoa, J.J., & Espinoza-Espino, M.D.J. (2024). An Analysis of Occupational Hazards Based on the Physical Ergonomics Dimension to Improve the Occupational Health of Agricultural Workers: The Case in Mayo Valley, Mexico. *Safety*, 10 (3), art. no. 61. DOI: 10.3390/safety10030061.
14. Sira, M. (2024). Navigating the intersection of management and ai: advancing occupational health and safety. *System Safety: Human – Technical Facility – Environment*, 6 (1), 9–15. DOI: 10.2478/czoto-2024-0002.
15. Sokolova, A. O., Kilnitska, O. S., & Starunska, L. V. (2021). Umovy ta okhorona pratsi v ahromomu sektori: suchasnyi stan ta identyfikatsiia problemy [Working conditions and labor protection in the agricultural sector: current state and identification of the problem]. *Prychornomorski ekonomichni studii*, Vyp.71, 157–164. DOI: 10.32843/bses.71-25 (in Ukrainian).
16. Steel, E., Malinen, S.K., & Näswall, K. (2025). Improving work-related psychosocial risk management: A mixed methods evaluation of the factors influencing inspectors' practice. *Safety Science*, 181, art. no. 106659. DOI: 10.1016/j.ssci.2024.106659.
17. Tabor, J. (2024). Human reliability management assessment for occupational health and safety improvement. *System Safety: Human – Technical Facility – Environment*, 6 (1), 192–200. DOI: 10.2478/czoto-2024-0021.
18. Trishch, R., Cherniak, O., Zdenek, D., & Petraskevicius, V. (2024). Assessment of the occupational health and safety management system by qualimetric methods. *Engineering Management in Production and Services*, 16 (2), 118–127. DOI: 10.2478/emj-2024-0017.
19. Vázquez, R.I., Charlier, D., Peterson, C., Balius, P.N., Kirsch, J.D., Liebman, A., & Bender, J.B. (2025). Health and safety training for immigrant dairy workers in the Upper Midwest. *Journal of Dairy Science*, 108 (4), 3756–3763. DOI: 10.3168/jds.2024-24639.
20. Vitrano, G., Urso, D., Micheli, G.J.L., Guglielmi, A., De Merich, D., & Pellicci, M. (2024). Enabling Effective Implementation of Occupational Safety and Health Interventions. *Safety and Health at Work*, 15 (2), 213–219. DOI: 10.1016/j.shaw.2024.04.003.
21. Zhelibo, Ye. P., & Sahaidak, I. S. (2020). Bezpeka zhyttiediialnosti : navch. posib. [Safety of vital functions: a study guide.]. Un-t derzhavnoi fiskalnoi sluzhby Ukrainy. Irpin. (in Ukrainian).

Opара N. M., Candidate of Agricultural Sciences, Associate Professor, Poltava State Agrarian University, Poltava, Ukraine
Drozhchana O. U., Senior Lecturer at the Department of Mechanical and Electrical Engineering, Poltava State Agrarian University, Poltava, Ukraine

Methods of improving the occupational health and safety system at agricultural enterprises

The article is dedicated to identifying scientifically grounded approaches to organizing occupational health and safety systems at agricultural enterprises. The relevance of the study stems from the need to modernize the principles underlying the organization of activities within occupational health and safety management systems in the agricultural sector. A fundamental principle of occupational safety in agricultural enterprises is the recognition of the priority of workers' lives, health, and ability to work, especially in the context of their impact on production outcomes. It has been found that one of the key directions for improving occupational health and safety systems is the development of preventive measures aimed at avoiding hazardous situations that could pose a threat to human life and health. The main indicators used to assess the state of occupational health and safety systems include the rate of workplace injuries, the frequency of occupational diseases, the results of special assessments of working conditions, and the costs associated with implementing occupational safety measures. The article analyzes the types of control mechanisms used to gather data during the monitoring of occupational health and safety systems within enterprises. The initial stage in building an effective occupational safety management system involves planning and developing a set of actions aimed at improving working conditions and ensuring workplace safety. Equally important are the assessment of potential risks and the identification of the necessary financial and labor resources for the implementation of planned measures. To ensure effective control over occupational health and safety, a checklist titled "The Iron Ten of Occupational Health and Safety" has been developed. The study reveals that maintaining employee health, fostering a positive psychological climate

within the workforce, and ensuring material and social well-being are critical to the long-term success of an enterprise. A minimally effective system for preventing hazardous situations has also been proposed. Thus, the occupational health and safety management system should be viewed as an integrated set of interrelated elements, the effectiveness of which directly depends on the quality of interaction among its components.

Key words: occupational health and safety, life safety, labor productivity, health, psychological climate.

Дата першого надходження рукопису до видання: 17.07.2025

Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 25.08.2025

Дата публікації: 29.10.2025